

„БЛАЖЕНИ БЕДНИТЕ ДУХОМ“ („BEATI PAUPERI SPIRITU“)*

МАЙСТЕР ЕКХАРТ

Блаженството отвори устата си за мъдрост и рече: „Блажени бедните духом, защото тяхно е царството небесно“ (Мат. 5:3). Всички ангели и вси светии и всичко, що е било родено, всичко туй трябва да мълчи, щом говори тази вечна Премъдрост на Отца. Защото цялата мъдрост на ангелите и на всички твари е едно чисто нищо през бездънната Премъдрост Божия. Тази Премъдрост е рекла, че бедните били блажени.

Има обаче два вида бедност. Едната е бедност външна и тя е добра и твърде за хвалене у тоя човек, дето я приема по воля от любов към нашия Господ Иисус Христос, защото той самият я е имал на земята. За тази бедност аз не искам да говоря повече. Но заедно с това има още и друга бедност, вътрешна бедност, която следва да се схваща в онова слово на нашия Господ, дето казва: „Блажени бедните духом“.

Сега ви моля да сте точно така бедни, че да разберете тази реч. Защото казвам ви пред вечната истина: Ако не се уподобите на тази истина, за която искам да говорим сега, не ще можете да ме разберете.

Питаха ме едни хора: що е бедност сама по себе си и що е беден човек. На това искаме да отговорим.

Епископ Албрехт казва: туй е бедният човек, който не изпитва никакво удоволствие от всичките неща, сътворени от Бога — и добре е казано. Ние обаче го казваме още по-добре и вземаме бедността в един още по-висок смисъл: туй е бедният човек, който не иска нищо, не знае нищо и няма нищо. По тези три точки искам да говоря и ви моля в името на Божията любов да разберете тази истина, ако можете. Не я ли обаче разберете, не скърбете от това, защото аз искам да говоря за истина от такова качество, както ще я разберат малцина добри люде.

Първо казахме, че бедният човек е този, който не иска нищо. Този смисъл се разбира от някои хора неправилно: те са онези хора, дето в мо-

* Преводът е осъществен по изданието: *Meister Eckehart. Deutsche Predigten und Traktate.* Zurich, 1979, S. 303–309.

литвена и външна аскеза се държат здраво за своето самотно „аз“, като при това считат туй за нещо голямо. Дано Бог прости, че такива хора познават тъй малко от божествената истина! Тези хора се наричат свети въз основа на външния изглед, но отвътре са магарета, защото не схващат същинския смисъл на истината Божия. Наистина, тези хора също казват, че бедният човек е оня, който не иска нищо. Те обаче го тълкуват така: че човекът трябва да живее тъй, че повече да не изпълнява своята собствена воля, а че трябва да гледа да изпълнява вселюбящата воля Божия. Тези хора ги бива, защото мнението им е добро; затова искаме да ги похвалим. Дано Бог в милосърдието си им дари царството небесно! Пред Божията истина обаче аз казвам, че тези люде не са истински бедни хора, нито пък приличат на бедни хора. Те ще изглеждат големи в очите само на ония люде, дето не знаят нищо по-добро. Аз обаче казвам, че те са магарета, които не разбират нищо от божествената истина. Дано спечелят царството небесно благодарение на благото си намерение; но за бедността, за която аз искам да говоря сега, за нея те не знаят нищо.

Попита ли ме сега някой, какво най-сетне е туй: беден човек, който не иска нищо, аз отговарям и казвам така: докогато човекът има при себе си туй, че е негова волята да иска да изпълнява вселюбящата воля Божия, дотогава такъв един човек няма бедността, за която искаме да говорим. Защото този човек все още има някаква воля, с която иска да задоволи волята Божия, а не това е праведната бедност. Понеже, следва ли човек истинно да има бедност, той трябва да е тъй лишен от тварната си воля, както е бил, когато още не е бил. Защото казвам ви пред вечната истина: докато имате волята да изпълнявате волята Божия и имате копнеж по вечността и Бога, дотогава вие не сте правилно бедни. Защото само това е бедният човек — който нищо не иска и към нищо не се стреми.

Когато още се намирах в моята първа причина, аз нямах никакъв Бог и там аз бях причина на самия себе си. Нищо не исках, към нищо не се стремях, защото бях неограничено битие и познавач на себе си самия в наладата от истината. Там аз имах себе си самия и нищо повече не исках. Каквото исках, това бях, и каквото бях, това исках, и стоях там неограничен от Бога и от всички неща. Когато обаче излязох от оттам по свободно волево решение и възприех тварното си битие, тогава вече имах един Бог. Защото преди появата на тварите Бог не беше още „Бог“: той по-скоро бе, каквото бе. Щом се появиха тварите и възприеха сътвореното си битие, тогава Бог не бе Бог в самия себе си, но той бе Бог в тварите.

Ние обаче казваме, че Бог, докле е „Бог“, не е висшата цел на творението. Защото толкоз висока степен на битието има и най-нищожната твар в Бога. И ако случайно някоя муха имаше разум и пожелаеше да потърси по пътя на разума вечната бездна на Божието битие, откъдето е дошла, то бихме казали, че Бог, с всичко туй, което е като „Бог“, не би могъл да създаде удовлетворение и задоволство даже за тази муха. Затова ние молим Бога да сме лишени от „Бога“ и да схващаме и навеки да се наслаждаваме

на истината там, където и върховните ангели, и мухата, и душата са равни, там, където се намирах и исках, каквото бях, и бях, каквото исках. Затуй казваме: ако Човекът е беден откъм воля, той трябва да иска и да се стреми толкоз малко, колкото е искал и се е стремял, когато още не е бил. Ето по този начин е беден човекът, който не иска нищо.

След това казахме, че бедният човек е този, който не знае нищо. Веднъж рекохме, че човекът следва да живее тъй, че да не живее нито за себе си, нито за истината, нито за Бога. Сега обаче казваме иначе и искаме понататък да кажем: човекът, който следва да има тази бедност, трябва да живее така, че даже да не знае, че не живее нито за самия себе си, нито за истината, нито за Бога. Той по-скоро трябва да е лишен от каквото и да е знание, тъй че нито да знае, нито да познава, нито да възприема, че Бог живее в него. Нещо повече: той трябва да е лишен от всяко познание, което живее в него. Защото, когато човекът се е намирал във вечната същност Божия, в него не е живяло нищо друго. Което е живеело там, това е бил той самият. И тъй, ние казваме, че човекът трябва да е така лишен от своето собствено знание, както го е правел, когато още не е бил, и да остави Бог да действа както иска, а човекът да стои в лишеност.

Всичко, дошло от Бога, е положено върху едно чисто действие. Действието, предопределено за човека обаче, е: обичане и познаване. Сега е спорен въпросът в какво преди всичко е блаженството. Някои магистри са рекли, че е в любовта; други пък, че е в познанието и любовта, и те налучкват по-добре. Ние обаче казваме, че то не е нито в познанието, нито в любовта, а по-скоро в душата има нещо, от което се изтичат познание и любов. Самото то не познава и не обича, както правят силите на душата. Който опознае това нещо, той познава в какво е блаженството. Това нещо няма нито „преди“, нито „след“ и не очаква нищо прииждащо, защото не може нито да придобива, нито да губи. По тази причина то е лишено и от знанието за това, че Бог действа в него. Самото то е по-скоро същото, което се наслаждава на самото себе си по начина, по който го прави Бог.

Тъй оголен и лишен следователно, казвам аз, трябва да остане човекът, щото нито да знае, нито да познава, че Бог действа в него, и тъй човекът може да притежава бедността.

Магистрите казват, че Бог бил битие и разумно битие и познавал всички неща. Аз обаче казвам: Бог нито е битие, нито е разумно битие, нито познава туй или онуй. Затова Бог е неограничен от нещата — и тъкмо затова е всички неща. А който ще е беден духом, трябва да е беден откъм всичкото си собствено знание, тъй че да не знае за нищо — нито за Бог, нито за твар, нито за самия себе си. Затова е нужно човекът да се стреми, щото да не познава и да не знае нищо за делата Божии. Това е начинът, по който човекът е способен да е беден откъм собствено знание.

Трето: беден е човекът, който няма нищо. Мнозина люде са казали, че съвършенството било в това, да не се притежава нищо от материалните неща на земята. И това е наистина така за този смисъл, когато някой се

придържа към него последователно. Но той не е смисълът, който имам предвид аз.

Най-напред казах, че туй е бедният човек, който не иска да изпълни волята на Бога, а по-скоро живее така, че е лишен от своята собствена воля и от волята на Бога толкоз, колкото е бил, когато още не е бил. Тази е бедността, за която казваме, че е висшата бедност. Като второ рекохме, че туй е бедният човек, който не знае нищо за действието на Бога в себе си. Когато някой остава така лишен от знание и познание, това е най-чистата бедност. Третата бедност обаче, за която искам да приказвам сега, е най-крайната: тя е в това, че човекът няма нищо.

Сега внимавайте особено! Често съм казвал, а казват го и велики учители: човекът трябва да е тъй лишен от всички неща и от всички дела, както вътрешни, така и външни, че да може да е собствено място на Бога, в което Бог би могъл да действа. Сега обаче ние казваме иначе. Ако е тъй, че човекът е лишен от всичките неща, от всичките твари, от самия себе си и от Бога, но нещата при него стоят още така, че Бог открива в него някакво място за действие, тогава ние казваме: докато това все още го има в човека, човекът още не е беден с най-същинската бедност. Защото Бог се стреми за своето действие не към това, че човекът да би имал в себе си някакво място, в което Бог да може да действа. Не: това само е бедност по дух, когато човекът остава тъй лишен от Бога и от всичките му дела, че Бог, поиска ли да действа в душата, трябва сам да стане мястото, в което иска да действа — и сигурно е, това той би сторил с радост. Защото, намери ли Бог човека така беден, тогава Бог върши своето собствено дело, и човекът понася тъй Бога в себе си, и Бог е собствено място на делата си; човекът обаче е един чист Бого-понасящ в делата Божии с оглед на факта, че Бог е някой, който действа в самия себе си. Тука, в тази бедност, човекът отново постига вечното битие, което е бил, и което е сега, и което ще пребъдне да е навеки.

Има едни слова на светия Павел, където казва: „с *благодатта на Бога съм това, което съм*“ (1 Кор. 15:10). Изглежда обаче, че тази моя реч отправя отгътък благодатта, и отгътък битието, и отгътък познанието и волята и всеки стремеж. Как тогава словата на Свети Павел могат да са истинни? Тук следва да се отговори, че словата на светия Павел са истинни. Това, че благодатта е била в него, е било необходимо, защото благодатта Божия е осъществявала в него туй, че „случайността“ е била превърната в съвършена същественост. Когато благодатта е завършила и делото ѝ е било осъществено, тогава Павел е пребъднал като това, което е бил.

И тъй, ние казваме, че човекът трябва да е налице тъй беден, че нито да е, нито да има някакво място, в което Бог да би могъл да действа. Там, където човекът все още съхранява някакво място, там все още съхранява различеност. Затуй моля Бог да ме лиши от Бога, защото битието ми е по съществото си отгътък Бога, доколкото схващаме Бога като начало на тварите. Именно там, в онова битие на Бога, където Бог е над всяко битие

и над всяка различеност, там аз бях себе си самия, там исках себе си самия и познавах себе си самия, готов да сътворя този човек. И ето защо аз съм причина на самия себе си според моето битие, което е вечно, не обаче според моето ставане, което е във времето. И ето защо съм нероден и в съответствие с неродеността си не мога нивга да умра. В съответствие с неродеността си аз съм бил вечен, и сега съм, и ще пребъдна навеки. Това, което съм според моята роденост, то ще умре и ще изтлее, защото е смъртно и затова трябва да погине с времето. В моето рождение бяха родени всички неща и аз бях причина на самия себе си и на всички неща. Ако бях пожелал, не бих бил нито аз, нито пък биха били нещата. Но ако не бях аз, не би бил и „Бог“. Затова, че Бог е „Бог“, причината съм аз. Да не бях аз, и Бог не би бил „Бог“. Туй няма нужда да се знае толкоз.

Един велик учител казва, че разпадането му било по-благородно от изтичането му, и това е истина. Когато изтичах от Бога, всички неща казваха: Бог е. Това обаче не може да ме направи блажен, защото при това аз познавам себе си като твар. В разпадането обаче, където се лишавам от моята собствена воля и от волята на Бога, и от всичките му дела, и от самия Бог, там аз съм над всички твари и не съм нито „Бог“, нито твар, а нещо много повече — аз съм, каквото бях и каквото ще пребъдна сега и завинаги. Там добивам едно възземање, което следва да ме отнесе над всички ангели. В това възземање придобивам такова богатство, че не може да ми е достатъчен Бог с всичко туй, което той е като „Бог“ и с всичките му божествени дела. Защото в туй разпадане ми се дава аз и Бог да сме едно. Тук аз съм, каквото бях, и тук не ставам нито по-малко, нито повече, защото съм неподвижна причина, която движи всички неща. Тука вече Бог не открива никакво място в човека, защото с тази бедност човекът се сдобива с това, което е бил вечно и завинаги ще е. Тука Бог е едно с духа и това е най-същинската бедност, която може да се открие.

Който не разбира тази реч, нека не наскърбява сърцето си. Защото докато човекът не се изравни с тази истина, дотогава той не ще разбира тази реч. Защото тя е една неприкрита истина, която дойде тук непосредствено от сърцето на Бога.

Дано живеем тъй, че вечно да я изпитваме и нека в туй помага Бог. Амин.

Превод:

Георги Канчиев